

STORTINGET

Representantforslag 164 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Bjørn Larsen, Erlend Wiborg, Helge André Njåstad, Rune Midtun, Frank Edvard Sve, Bengt Rune Strifeldt, Dagfinn Henrik Olsen og Hilde Grande

Dokument 8:164 S (2025–2026)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørn Larsen, Erlend Wiborg, Helge André Njåstad, Rune Midtun, Frank Edvard Sve, Bengt Rune Strifeldt, Dagfinn Henrik Olsen og Hilde Grande om verdensarv og næringsutvikling

Til Stortinget

Bakgrunn

Verdensarv er steder med «uerstattelig universell verdi» som er viktige å beskytte for hele menneskeheten. Norge ratifiserte UNESCOs verdensarvkonvensjon i 1977 og har i dag åtte områder på verdensarvlisten, spredt over hele landet og i ulike kategorier, som kultur, natur og transnasjonal landmåling.

De åtte norske verdensarvområdene er Vestnorsk fjordlandskap i Geirangerfjorden og Nærøyfjord, Struves meridianbue, Bryggen i Bergen, Vegaøyan, Rjukan og Notodden industriarv, Røros bergstad og Circumferensen, Bergkunsten i Alta og Urnes stavkirke.

De fleste verdensarvområdene ligger i små og mellomstore distriktskommuner med begrenset økonomisk handlingsrom, sårbar demografi og med et betydelig forvaltningsansvar. Verdensarvstatus medfører internasjonale forpliktelser, men også omfattende krav til lokal planlegging, konsekvensutredninger, kulturmiljøforvaltning og naturforvaltning.

Norges Verdensarv, medlemsorganisasjonen for alle som er engasjert i de åtte norske verdensarvstedene, dokumenterer i sitt innspill til statsbudsjettet for 2026 at det er et økende gap mellom omsøkte behov og fakt-

iske tildelinger til verdensarvområdene. Kommunene står for den daglige forvaltningen, samtidig som tilskuddene reelt sett reduseres. Dette skaper en strukturell ubalanse mellom ansvar og finansiering.

Samtidig viser erfaringer fra blant annet Vega, Røros, Alta, Luster, Stranda, Aurland og Rjukan–Notodden at statlige vedtak, innsigelser og verneregimer kan begrense lokal næringsutvikling og i noen tilfeller medføre tap av frie inntekter og arbeidsplasser.

Verken UNESCOs verdensarvkonvensjon eller norsk forvaltningstradisjon innebærer at et verdensarvsted må være «frossent» eller statisk; tvert imot understrekes det at verdensarv skal integreres i levende samfunn og forvaltning, og at bevaring og bærekraftig utvikling skal gå hånd i hånd.

Det er en lang prosess å få oppført et sted på listen. Det forutsetter initiativ, nasjonal nominering og vurdering etter minst ett av ti kriterier samt at lokalt engasjement og oppslutning er en forutsetning.

I praksis opplever flere kommuner med verdensarvstatus imidlertid at statlige beslutninger knyttet til vern og sektorinteresser kan få betydelige økonomiske konsekvenser for lokalt næringsliv, arealbruk og inntekter – ofte uten klare kompensasjons- eller avbøtende ordninger.

Erfaringene fra Vegaøyan / Vega kommune illustrerer dette: Statlige vedtak har stanset etablering av ny konvensjonell akvakultur i verdensarvområdet og bufpersonen, noe som har betydelig negativ betydning for lokal næringsutvikling og lokalt inntektsgrunnlag. Samtidig har staten bevilget en engangstilskuddsramme til bærekraftig næringsutvikling som ikke er koblet til kompensasjon for tapte inntekter.

Det er demokratisk og næringsmessig avgjørende at lokal samfunnsutvikling kan skje innenfor rammene av

verdensarvforpliktelsene, uten at dette blir satt ut av balanse ved at statlige tiltak og pålegg innføres uten tilstrekkelig kompensasjon og forutsigbarhet.

Stortinget bør derfor bidra til et mer tydelig og balansert nasjonalt rammeverk som sikrer

- at verdensarvstatus ikke automatisk hemmer næringsutvikling
- at statlige inngrep i verdensarvkommuner kompenseres rettferdig
- at lokal planmyndighet styrkes i samspill med statlige aktører
- at verdensarvforvaltning understøtter levende samfunn, ikke bare vern.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

1. Stortinget ber regjeringen sikre at kommuner med verdensarvstatus ikke hindres i å utvikle bærekraf-

tig næringsvirksomhet som ikke skader verdensarverdiene.

2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å etablere en permanent og prinsipiell kompensasjonsordning for kommuner som mister frie inntekter eller næringsareal som følge av statlige vedtak i verdensarv- og buffersone.
3. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme et nasjonalt rammeverk for forvaltning av verdensarvkommuner, herunder tydelige prinsipper for næringsutvikling, finansiering, planprosesser og lokal medvirkning.
4. Stortinget ber regjeringen sikre at statlige innsigelser og sektorvedtak i verdensarvområder ikke automatisk stenger for næringsutvikling, men behandles gjennom ordinære planprosesser med reell dialog med berørte kommuner.

13. mars 2026

Bjørn Larsen

Erlend Wiborg

Helge André Njåstad

Rune Midtun

Frank Edvard Sve

Bengt Rune Strifeldt

Dagfinn Henrik Olsen

Hilde Grande

